

GOGA

Daniel Defoe

Dnevnik kužnega leta

Prevedel Andrej E. Skubic

Popis oziroma pomnik najbolj izrednih
dogodkov, tako javnih kot osebnih,
ki so se pripetili v Londonu med zadnjim velikim
izbruhom kuge leta 1665, kot jih je zapisal meščan,
ki je ves ta čas preživel v Londonu.

Objavljeno prvič.

Bilo je nekje v začetku septembra 1664, ko sem sočasno kot moji sosedge med vsakdanjim občevanjem izvedel, da se je na Holandsko povrnila kuga; kajti tam, zlasti v Amsterdamu in Rotterdamu, je bila že srdito razsajala leta 1663, ko jo je, kot se je govorilo, po mnenju nekaterih tja zaneslo iz Italije, po mnenju spet drugih iz Levanta z blagom, ki ga je domov pripeljala njihova turška flota; spet tretji pravijo, da je prišla s Kandije, tretji pa, da s Cipra. Od kod je prvotno prispela, niti ni bilo pomembno; a vsi so si bili edini, da je na Holandskem znova izbruhnila.

V tistih časih še nismo imeli tiskanih časopisov, ki bi raznašali govorice in poročila o dogajanju in jih bogatili s človeškimi izmišljijami, kar je prišlo v navado šele kasneje. A vesti, kot je bila ta, je bilo mogoče izvedeti iz pisem trgovcev in drugih, ki so prispela iz tujine, in iz njih so se širile naprej le od ust do ust; tako se stvari niso priči razvedele po vsej državi, kot se danes. Toda zdi se, da je imela vlada o tem zanesljiva pričevanja, zato je bilo sklicanih več posvetov, kako preprečiti, da bi se bolezen razširila k nam; vse to pa je ostajalo nadvse zaupno. In ker se je zgodilo, da so govorice zamrle in so ljudje začeli na novico pozabljati, nas je kaj malo skrbelo in smo upali, da ni nič res; vse dokler nista nekega dne proti koncu

novembra ali v začetku decembra 1664 za kugo umrla dva moža, bojda Francoza, v Long Acru oziroma na zgornjem koncu ulice Drury Lane. Družina, pri kateri sta živela, si je prizadevala to prikriti, kolikor je bilo mogoče, toda ker se je vest razbobnala po soseski, je nazadnje prišla na ušesa tudi vladnim ministrom; da bi poizvedeli o tem in se prepričali, kako stvari stojijo, so dvema zdravnikoma in ranocelniku naročili, naj obiščejo hišo in stvar raziščejo. Tako so tudi storili; in ko so na truplih obeh pokojnih odkrili očitne črne lise bolezni, so javno oznanili, da sta umrla za kugo. To je bilo sporočeno tudi občinskemu uradniku, ki je s tem seznanil sodišče; in v tedenskem popisu smrti je bilo zavedeno, kot je to v navadi, tako:

Kuga: 2. Okuženih župnij: 1.

Ljudi je ob tem zelo zaskrbelo in vse mesto se je vznemirilo, še toliko bolj, ker je v zadnjem tednu decembra 1664 v isti hiši umrl še en mož, in sicer za isto boleznijo. Potem smo imeli naslednjih šest tednov spet mir, saj ni z znaki okužbe umrl nihče, in govorilo se je, da je bolezen izginila; toda pozneje, menda nekje okrog 12. februarja, je umrl še nekdo v neki drugi hiši, vendar v isti župniji in na enak način.

Pozornost ljudstva se je zato močno uperila proti tistemu koncu mesta; in ker so tedenski popisi pokazali povečanje števila pogrebov v župniji svetega Tilna, se je pojavil sum, da se med ljudmi v tistem predelu mesta kuha kuga in da je za njo umrlo že več ljudi, dasiravno si prebivalci prizadevajo, da bi to ostalo skrito pred javnostjo, kolikor je le mogoče. To je ljudi močno prestrašilo in

le redki so si še upali zahajati na Drury Lane ali na druge sumljive ulice, razen če so imeli izreden opravke, zaradi katerega je bilo to neizogibno.

To naraščanje števil v popisih smrti je bilo videti tako: v župnijah svetega Tilna in svetega Andreja v Holbornu jih je bilo v običajnih časih po dvanajst oziroma sedemnajst do devetnajst, kakšen več ali manj; toda od časa, ko se je v župniji svetega Tilna prvič pojavila kuga, je bilo opaziti, da je število pogrebov znatno naraslo. Na primer:

Od	27.	decembra	do	3.	januarja	Sv. Tilen	16
"						Sv. Andrej	17
"	3.	januarja	"	10.	"	Sv. Tilen	12
"						Sv. Andrej	25
"	10.	"	"	17.	"	Sv. Tilen	18
"						Sv. Andrej	28
"	17.	"	"	24.	"	Sv. Tilen	23
"						Sv. Andrej	16
"	24.	"	"	30.	"	Sv. Tilen	24
"						Sv. Andrej	15
"	30.	"	"	7.	februarja	Sv. Tilen	21
"						Sv. Andrej	23
"	7.	februarja	"	14.	"	Sv. Tilen	24

Podoben porast smrti je bilo opaziti v župniji svete Brigite, ki meji na eno stran holbornske župnije, in v

župniji svetega Jakoba v Clerkenwellu, ki meji na drugo stran Holborna; v obeh župnijah je bilo običajno število pokojnikov na teden po štiri oziroma šest do osem, zdaj pa se je v tistem času povečalo takole:

Od	20.	decembra	do	27.	decembra	Sv. Brigita	0
"						Sv. Jakob	8
"	27.	"	"	3.	januarja	Sv. Brigita	6
"						Sv. Jakob	9
"	3.	januarja	"	10.	"	Sv. Brigita	11
"						Sv. Jakob	7
"	10.	"	"	17.	"	Sv. Brigita	12
"						Sv. Jakob	9
"	17.	"	"	24.	"	Sv. Brigita	9
"						Sv. Jakob	15
"	24.	"	"	31.	"	Sv. Brigita	8
"						Sv. Jakob	12
"	31.	"	"	7.	februarja	Sv. Brigita	13
"						Sv. Jakob	5
"	7.	februarja	"	14.	"	Sv. Brigita	12
"						Sv. Jakob	6

Poleg tega so ljudje z veliko bojznijo opazili, da so se v tistih tednih močno zvišale številke v popisih smrti na splošno, dasiravno je bil to sicer letni čas, ko je število smrti navadno zelo zmerno.

Običajno število pokopov v tedenskih popisih smrti se je z 240 ali tam okrog povišalo na 300. Že slednja številka se je zdela hudo visoka, toda kasneje smo bili priča, kako so popisi smrti postopoma še naraščali, in sicer takole:

						Pokopanih	Povečanje
Od	20.	decembra	do	27.	decembra	291	...
"	27.	"	"	3.	januarja	349	58
"	3.	januarja	"	10.	"	394	45
"	10.	"	"	17.	"	415	21
"	17.	"	"	24.	"	474	59

To zadnje poročilo je bilo zares strah vzbujajoče, saj je bila to najvišja znana številka pogrebov v enem tednu po zadnjem izbruhu kuge leta 1656.

Toda vse je spet potihnilo, napočilo je mrzlo vreme z zmrzaljo, ki se je začela decembra in je zelo strupena vztrajala vse do konca februarja, spremljali pa so jo ostri, dasiravno zmerni vetrovi; število smrti v popisih se je znova zmanjšalo in mesto je ozdravelo. Vsem se je zdela nevarnost že bolj ali manj mimo; le število pogrebov v župniji svetega Tilna je ostajalo visoko. Po začetku aprila je vztrajalo pri petindvajset pogrebih na teden, dokler jih ni bilo v tednu med 18. in 25. aprilom v župniji sv. Tilna kar trideset, od tega dva zaradi kuge in osem zaradi pegavice, kar so vsi obravnavali kot bolj ali manj isto

stvar; podobno je naraščalo tudi skupno število umrlih za pegavico vsepovsod, teden pred tem jih je bilo osem, v omenjenem tednu pa dvanajst.

To nas je znova vznemirilo in med ljudmi so se naselile strašne slutnje, sploh ker se je vreme zdaj obrnilo in je postajalo toplejše, pred vrati pa je bilo poletje. Toda naslednji teden je prinesel novo upanje: število smrti v popisih je ostalo nizko, skupno število smrti je znašalo komaj 388, nobena ni bila posledica kuge in komaj štiri so bile zaradi pegavice.

Že naslednji teden pa se je vse znova zasukalo in bolezen se je razširila še v dve oziroma tri druge župnije; poleg župnije sv. Andreja v Holbornu in sv. Klementa Danskega je namreč v veliko zaskrbljenost mesta umrl tudi človek znotraj mestnega obzidja, v župniji sv. Marije v Woolchurchu, na ulici Bearbinder Lane blizu živilske tržnice; skupaj jih je v vsem Londonu umrlo devet zaradi kuge in šest zaradi pegavice. Po preiskavi pa se je ugotovilo, da je Francoz, ki je umrl na ulici Bearbinder Lane, poprej živel na Long Acru v bližini kužnih hiš, od koder se je izselil iz strahu pred boleznijo, pri tem pa ni vedel, da je že okužen.

Napočil je začetek maja, a vreme je bilo še kar blago, spremenljivo in dokaj hladno, tako da so ljudje še zmeraj ohranjali upanje. Hrabrilo jih je, da je samo mesto znotraj obzidja zdravo. V vseh sedemindesetih župnijah jih je bilo pokopanih komaj štiriinpetdeset, in ker je šlo v glavnem za ljudi iz zahodnih predelov, smo začeli upati, da ne bo šlo dlje od tam; še toliko bolj, ker so v naslednjem tednu, od 9. do 16. maja, tam za kugo umrli komaj trije,

od njih niti eden znotraj meja svobodnih občin; in v Sv. Andreju so jih pokopali komaj petnajst, kar je zelo malo. Res je, da so jih v Sv. Tilnu pokopali dvaintrideset, toda ker je le eden od njih potrjeno umrl za kugo, so se ljudje sprostili. Celotno število smrti je bilo zelo nizko, v tednu poprej jih je bilo le 347, v zgoraj omenjenem tednu pa komaj 343. Še nekaj dni smo vztrajali pri teh upih, toda zares le nekaj dni, kajti ljudi ni bilo več moč tako zavajati: začeli so preiskovati hiše in ugotavljati, da se je kuga že močno razširila in da za njo iz dneva v dan umirajo mnogi. Tako je bilo zdaj vsega našega samozavajanja konec in resnice ni bilo več mogoče tajiti: da, kmalu je postalo očitno, da se je bolezen razpasla in razblinila vse upe, da se bo poglela. V župniji sv. Tilna se je razširila na več ulic in v več družinah so zboleli prav vsi člani; kot je bilo pričakovati, se je stvar že naslednji teden izkazala v številkah v popisu smrti. V resnici so jih le štirinajst pripisali kugi, toda vse to je bila le sleparija in zavajanje, kajti v župniji svetega Tilna so jih vsega skupaj pokopali kar štirideset in bilo je gotovo, da jih je večina umrla za kugo, dasiravno so smrti pripisali drugim boleznim. Dasi se število vseh teh pogrebov ni povzdignilo nad dvaintrideset in je znašal skupni seštevek komaj 385, jih je bilo štirinajst pripisanih pegavici, pa še štirinajst kugi; zato se nam je zdelo gotovo, da jih je tisti teden vsega skupaj petdeset vzela kuga.

Naslednji seštevek smrti je bil od 23. do 30. maja, ko je bilo število žrtev kuge sedemnajst. Toda pogrebov v župniji sv. Tilna je bilo triinpetdeset – strašna številka! – med katerimi pa so jih komaj devet pripisali kugi; na

zahtevo gospoda župana so mirovni sodniki natančneje proučili številke in izkazalo se je, da je bilo v resnici v tej župniji žrtev kuge dvajset več, vendar so bile pripisane pegavici ali drugim boleznim, še nekaj pa jih je bilo skritih.

Toda vse to je bila le malenkost v primerjavi s tem, kar je zdaj nemudoma sledilo; kajti vreme se je ogrelo in po prvem tednu junija se je okužba strahovito razširila, število smrti v tedenskih popisih pa povzpelo; rubrike primerov vročice, pegavice in zobne gangrene so začele naraščati, kajti vsi, ki so lahko svojo bolezen prikrili, so tako tudi storili, da se jih sosodje ne bi začeli izogibati ali zavračati občevanje z njimi, pa tudi da bi preprečili, da bi oblasti zaprle njihove hiše; kajti dasiravno se ta ukrep še ni izvajal, je bila grožnja v zraku, ljudi pa je bilo ob tej misli neznansko strah.

Drugi teden junija so v župniji sv. Tilna, kjer je bilo še zmeraj žarišče okužbe, pokopali 120 ljudi; in dasiravno so jih v popisih smrti le osemindeset pripisali kugi, so vsi govorili, da je bilo žrtev najmanj sto, preračunano glede na običajno število pogrebov v tej župniji.

Vse do tega tedna je mesto znotraj obzidja nadaljevalo svobodno življenje; v vseh sedemindevetdesetih župnijah ni umrl nihče z izjemo tistega Francoza, ki sem ga že omenil. Zdaj pa so tudi v mestu umrli štirje, eden na ulici Wood, eden na ulici Fenchurch in dva na Crooked Lanu. Southwark je bil boleznj prost, na oni strani reke ni umrl še nihče.

Živel sem za Aldgatom, nekje pol poti med Aldgatsko cerkvijo in Whitechappelskimi vrati, na levi oziroma severni strani ulice; in ker bolezen tistega konca mesta še

ni dosegla, je naša soseska živela zelo brezskrbno. Toda na drugem koncu mesta je bil preplah med ljudmi zelo hud: in premožnejša sorta meščanov, zlasti plemstvo in gosposka z zahodnega konca prestolnice, se je začela z družinami in služinčadjo trumoma seliti iz mesta; to je bilo posebno opazno v Whitechappelu, torej prav na Široki ulici, kjer sem živel; na ulicah v resnici ni bilo videti drugega kot vozove in vozičke z blagom, ženskami, služabniki, otroki in podobnim; kočije, polne ljudi boljše sorte, in konjenike, ki so jih spremljali, vse hiteče proč; potem so se znova pojavili prazni vozovi in vozički ter konji s služabniki, ki so se, kot je bilo videti, vračali oziroma so bili poslani s podeželja, da pripeljejo še druge; vse to poleg brezkončnih množic ljudi v sedlih, nekaterih samih, drugih s služabniki, vselej pa vseh otovorjenih s prtljago in opremljenih za potovanje, kot je bilo moč soditi po njihovem videzu.

Vse to je bilo zelo grozljivo in žalostno gledati, in ker je bil to pogled, ki se mu nisem mogel ogniti od jutra do večera (kajti v resnici ni bilo na ulici videti ničesar drugega omembe vrednega), me je navdajal z zelo resnimi premišljevanji o nesreči, ki se zgrinja nad naše mesto, in o nesrečnem položaju tistih, ki bodo ostali zapuščeni v njem.

Vse to ljudsko hitenje je bilo nekaj tednov tako, da do vrat gospoda župana ni bilo mogoče priti brez neznanjskih težav; tam sta vladala strahovita gneča in prerivanje za prepustnice in zdravstvena spričevala za vse, ki so se odpravljali na pot, kajti brez njih niso mogli računati, da jim bodo dovolili prečkati mesta na poti ali se nastaniti v

obcestnih krčmah. Ker ves ta čas znotraj mestnega obzidja ni še nihče umrl za kugo, je gospod župan zdravstvena spričevala brez zadržkov izdajal vsem, ki so živeli v sedemindvetdesetih mestnih župnijah, nekaj časa pa tudi vsem znotraj meja svobodnih občin.

To hitenje, pravim, se je nadaljevalo kar nekaj tednov, se pravi ves mesec maj in še junij, toliko bolj, ker se je govorilo, da bo vlada vsak čas izdala odlok, naj se na cestah postavijo zapornice in prepreke, da ljudje ne bi mogli več na pot in da mesta po poti ne bodo več dovoljevala prečkanja ljudem iz Londona iz bojazni, da bodo s seboj prinesli okužbo, dasiravno vse te govorice niso imele druge podlage kot človeško domišljijo, zlasti na začetku.

Zdaj sem začel resno premišljevati tudi o lastnem položaju, kaj naj ukrenem sam s seboj, se pravi, ali naj se odločim vztrajati v Londonu ali pa zaprem svojo hišo in pobegnem, tako kot mnogi moji sosodje. To sem popisal tako izčrpno zato, ker bi morda utegnilo biti pomembno za tiste, ki pridejo za menoj, če jih bo kdaj mučila enaka stiska in se bodo morali na enak način odločiti; zato si želim, da bi jim ta popis koristil bolj kot pomoč pri premišljevanju, kako naj sami ravnajo, kot pa popis mojih dejanj; kajti vednost, kaj se je zgodilo z menoj, utegne biti zanje vredna manj od počenega groša.

Pretehtati sem moral dve pomembni stvari: ena je bila, da vodim svoj posel in trgovino, ki je bila zame znatnega pomena in v kateri je bila vsa moja posvetna lastnina; druga pa je bila obvarovanje lastnega življenja sredi tako brezupnega gorja, kot sem ga videl prihajati nad celotno

mesto in ki so si ga, naj je bilo še tako veliko, moji strahovi in strahovi drugih ljudi slikali še mnogo večjega, kot bi lahko bilo.

Prvi ozir je bil zame zelo pomemben; po obrti sem bil sedlar in ker sem delal niti ne toliko za trgovino ali priložnostno prodajo, temveč predvsem za trgovce, ki so poslovali z angleškimi kolonijami v Ameriki, je bilo moje premoženje bolj ali manj v njihovih rokah. Res je, da sem živel kot samec, vendar sem imel celo gospodinjstvo služabnikov, ki so delali v mojem poslu; imel sem hišo, trgovino in skladišča, polna blaga; skratka, če bi vse to zapustil, kot je v takih primerih treba zapustiti stvari (se pravi, brez nadzornika ali človeka, ki mu jih je mogoče zaupati), bi to pomenilo tveganje izgube ne le poslov, temveč tudi blaga in v resnici vsega, kar imam na tem svetu.

Ob tistem času sem imel v Londonu tudi starejšega brata, ki je bil pred nedavnim pripotoval s Portugalskega; in ko sem se posvetoval z njim, je bil ves njegov odgovor sežet v treh besedah, enakih, kot jih je izrekel že ob neki drugi, povsem drugačni priložnosti, namreč: »Gospod, reši sebe.« Skratka, bil je za to, da se umaknem na podeželje, kar se je namenil z družino storiti tudi sam; povedal mi je, kar je bil menda slišal v tujini: da je najboljša priprava na kugo ta, da jo pred njo ucvremo na varno. Kar se tiče moje utemeljitve, da lahko izgubim svoj posel, svoje blago in si nakopljem dolgove, jo je povsem izpodbil. Razložil mi je, da je tisto, s čimer sem sam zagovarjal odločitev, da bi ostal, namreč da svojo varnost in zdravje pač zaupam

Bogu, tudi najboljši odgovor na moje strahove, da bom izgubil posel in blago. »Kajti,« je dejal, »ali ni razumno sklepati, da lahko zaupaš Bogu nevarnost, da boš izgubil posel, prav enako, kot če mu zaupaš svoje življenje, ko vztrajaš izpostavljen tako strašni nevarnosti?«

Nisem se mogel izgovarjati, da ne bi imel kam oditi, saj sem imel več prijateljev in sorodnikov v Northamptonshiru, od koder izvira naša družina; še natančneje, moja edina sestra je živela v Lincolnshiru in bi me bila povsem pripravljena sprejeti in gostiti.

Brat, ki je bil že poslal ženo in oba otroka v Bedfordshire in jim je tudi sam nameraval slediti, je iskreno pritiskal name, naj odidem; in v nekem trenutku sem se že sklenil ukloniti njegovi želji, vendar prav v tistem času nisem mogel dobiti konja; kajti dasiravno je sicer res, da iz mesta London niso odšli prav vsi ljudje, bi si drznil reči, da so odšli vsi konji, saj je bilo že nekaj tednov v vsem mestu komajda mogoče kakega kupiti ali najeti. Potem sem sklenil, da bom odpotoval peš z enim od služabnikov in da podobno kot mnogi ne bom spal v krčmah, temveč bom nesel s seboj vojaški šotor in spal na poljih, kajti vreme je bilo zelo toplo in ni bilo nevarnosti, da bi se prehladil. Rekel sem, podobno kot mnogi, kajti nazadnje jih je kar precej ravnalo tako, zlasti tisti, ki so služili v vojni, od katere še ni minilo veliko let; in če omenim še druge razloge, moram reči, da če bi tako ravnala večina ljudi, ki so se podali na pot, kuge ne bi zaneslo v toliko podeželskih mest in hiš, kot jo je, kar je prineslo velikansko škodo in celo smrt premnogim ljudem.

Toda potem me je služabnik, ki sem ga nameraval vzeti s seboj, pustil na cedilu; ker se je bal razsajanja bolezni in se ni zanesel, kdaj se bom odpravil na pot, je ukrepal na lastno pest in me zapustil, tako da me je to spet zadržalo; in vsakič, ko sem se namenil oditi, mi je načrte prekrižala taka ali drugačna nezgoda, ki me je razočarala in zahtevala novo preložitev; in to nas nazadnje privede do zgodbe, ki bi sicer utegnila biti nepotrebna zastranitev, namreč do zgodbe o tem, kako mi je ta razočaranja pošiljalo samo Nebo.

To zgodbo omenjam tudi kot najboljši način, ki ga lahko priporočim vsakomur v podobnem primeru, zlasti če gre za človeka, ki občuti odgovornost do svoje dolžnosti, in ki ga lahko pri tem usmerjam; namreč, naj bo pozoren na vsa dejanja Previdnosti, ki jim je priča v takem času, in jih obravnava v vsej njihovi celovitosti, v kakšnem odnosu so si med seboj in v kakšnem odnosu so vsa skupaj do težave, ki ga pesti; in potem, se mi zdi, jih lahko mirno jemlje kot sporočila iz Nebes, kaj je njegova neizpodbitna dolžnost v takem primeru, namreč bodisi oditi bodisi vztrajati na kraju svojega bivališča, kadar nas napade kužna bolezen.

Nekega jutra, ko sem preudarjal to stvar, me je obšla zelo topla misel, da nas v resnici nič ne doleti brez ukaza ali dovoljenja Najvišjega, torej je moralo biti na vseh teh prekrižanih načrtih nekaj izrednega, in da moram premisliti, ali mi to ne razkriva oziroma ne sporoča, da je pravzaprav volja Nebes, da ne odidem. Temu je takoj sledila misel, da če je dejansko Božja volja, da vztrajam, potem mi je pripravljen obvarovati življenje sredi vseh smrti in nevarnosti, ki me bodo obkrožale; in če se skušam

rešiti s tem, da pobegnem iz svojega bivališča in ravnam v nasprotju s temi sporočili, za katere verjamem, da so Božja, potem nekako bežim od samega Boga, zato bo ta ukrenil vse potrebno, da me njegova pravica prestreže, kjer se mu bo to zdelo primerno.

Ta premišljevanja so moje sklepe znova postavila na glavo in ko sem se naslednjič pogovarjal z bratom, sem mu povedal, da se nagibam k temu, da vztrajam in preizkusim svojo srečo na kraju, ki mi ga je odkazal Bog, in da je po vsem, kar sem povedal, to toliko izrecnejše moja dolžnost.

Brat, ki je sicer tudi sam zelo bogaboječ mož, se je nasmejaj, ko sem mu omenil, da gre za sporočila iz Nebes, in mi povedal več zgodb o tako trmoglavih ljudeh, kot jih je imenoval, kot sem jaz; da bi se moral pač v resnici podvreči volji Nebes, če bi bil kakorkoli ohromljen zaradi bolezni, in potem bi se, če zaradi tega ne bi mogel oditi, resnično moral sprijazniti in se prepustiti volji Boga, ki se ima kot moj stvarnik neizpodbitno pravico odločiti, da me ugonobi; v takem primeru ne bi bilo nobene težave prepoznati, kaj je klic Božje previdnosti in kaj ne. Toda da jemljem kot sporočila iz Nebes, češ da ne smem oditi iz mesta, zgolj to, da mi ni uspelo najti primernega konja ali da mi je pobegnil sopotnik, ki bi me moral spremljati, to je naravnost trapasto; saj imam v tem času vendarle tudi še lastno zdravje in okončine in tudi druge služabnike, tako da bi zlahka dan ali dva potoval peš, ker imam dobro zdravstveno spričevalo, pa bi si lahko tudi ob poti bodisi najel konja bodisi si privoščil nastanitev, kakor bi se mi že zdelo primerno.